Cyfenw	Rhif y Ganolfan	Rhif yr Ymgeisydd
Enwau Eraill		0

TGAU

4277/51

HANES

UNED 1/UNED 2: Mudiadau'r Bobl yng Nghymru a Lloegr, 1815-1848

P.M. DYDD MAWRTH, 12 Mehefin 2012

1 awr

Cwestiynau wedi'u hateb	Swyddfa yn unig
Cw.1 (Gorfodol)	25
Cw.	25
CYFANSWM	50

4277 510001

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Defnyddiwch inc neu feiro du.

Ysgrifennwch eich enw, rhif y ganolfan a'ch rhif ymgeisydd yn y blychau ar ben y dudalen hon.

Atebwch Gwestiwn 1 (Adran A) a **naill ai** Cwestiwn 2 **neu** Gwestiwn 3 (Adran B).

Ysgrifennwch eich atebion yn y lleoedd gwag priodol yn y llyfryn hwn. Defnyddiwch dudalennau ychwanegol os nad oes digon o le yn y llyfryn hwn. Ysgrifennwch eich enw ar bob tudalen ychwanegol a nodwch yn glir rif y cwestiwn rydych yn ei ateb. Rhowch eich tudalennau ychwanegol y tu mewn i'r llyfryn hwn.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Mae nifer y marciau wedi'i nodi mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Cofiwch y bydd ansawdd y cyfathrebu ysgrifenedig yn cael ei asesu yn yr atebion sy'n cynnwys ysgrifennu estynedig, sef cwestiynau 1*(d)* a naill ai 2*(ch)* neu 3*(ch)*.

ⓗ WJEC CBAC Cyf.

JD*(S12-4277-51)

Arholwr yn unig

Atebwch Gwestiwn 1 yn Adran A a **naill ai** *Cwestiwn 2* **neu** *Gwestiwn 3 yn Adran B.*

ADRAN A

(GORFODOL)

1. Mae'r cwestiwn hwn yn ymchwiliad i'r bygythiad oddi wrth brotestiadau diwydiannol. [25]

Astudiwch y ffynonellau isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn pob ffynhonnell.

Ffynhonnell A

[Ail ddeiseb y Siartwyr yn cael ei chario i'r Senedd yn 1842]

(a) Beth mae Ffynhonnell A yn ei ddangos i chi am Siartaeth *(Chartism)*? [2]

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

Ffynhonnell B

> Yn 1829, oherwydd cwymp yn y galw am haearn, dechreuodd dirwasgiad tair blynedd yn y diwydiant haearn. Oherwydd hynny, dyma feistri haearn Merthyr yn gwneud llawer o'u gweithwyr yn ddi-waith a thorri cyflogau'r rhai oedd yn dal i weithio. Roedd prisiau'n codi ac roedd llawer o deuluoedd yn cael eu gorfodi i fynd i ddyled.

[Rhan o werslyfr hanes]

(b) Defnyddiwch y wybodaeth yn Ffynhonnell B, a'r hyn rydych chi'n ei wybod, i egluro pam roedd gwrthryfel ym Merthyr Tudful yn 1831. [4]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4277
510003

Trosodd.

Ffynhonnell C

Rhoddodd y Gwrthryfel ym Merthyr Tudful yn 1831 gryn sioc i lywodraeth Prydain. Ofnai'r Ysgrifennydd Cartref efallai mai undebau llafur oedd wrth wraidd y Gwrthryfel. Beth bynnag oedd yr achosion, roedd yr awdurdodau'n hollol gytûn ynglŷn ag un peth – fod angen gweithredu'n gadarn ac yn fuan yn erbyn yr arweinwyr oedd wedi'u harestio, er mwyn dangos na ellid goddef trais o'r fath.

[D. Egan, hanesydd, yn ysgrifennu mewn gwerslyfr hanes ar gyfer ysgolion, *Pobl, Protest a Gwleidyddiaeth* (cyfieithiad Catrin Stevens, 1988)]

(c) I ba raddau mae Ffynhonnell C yn cefnogi'r safbwynt bod Gwrthryfel Merthyr Tudful wedi codi ofn ar y llywodraeth yn 1831? [5]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

Ffynhonnell CH

> Gwnaethon ni gytuno bod pawb i ddod at ei gilydd wedi'u harfogi *(armed)* â gynnau, picelli *(pikes)* a ffyn a chwrdd yn y lle mwyaf cyfleus yn eu cymdogaeth. Yna roedd yn rhaid iddyn nhw fod yn Rhisga, y tu allan i Gasnewydd, tua 12 o'r gloch. Roedd yn rhaid iddyn nhw ufuddhau i orchmynion ein harweinwyr. Cytunon ni eu bod i gipio'r bobl mewn awdurdod lle bynnag y bydden nhw, ac atal coetsis y post rhag gadael Casnewydd fel y byddai'r Siartwyr yng Ngogledd Lloegr yn gwybod bod yr orymdaith wedi bod yn llwyddiannus.

[Tystiolaeth a roddodd y Siartydd a'r terfysgwr, William Davies, a gafodd ei defnyddio yn nhreial y Siartwyr (Rhagfyr 1839-Ionawr 1840)]

(ch) Pa mor ddefnyddiol yw Ffynhonnell CH i hanesydd sy'n astudio gorymdaith y Siartwyr i Gasnewydd?
[Eglurwch eich ateb trwy ddefnyddio'r ffynhonnell a'r hyn rydych chi'n ei wybod.] [6]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4277 510005

Arholwr yn unig

Mae'r ddwy ffynhonnell hyn yn dweud pethau gwahanol am Wrthryfel Casnewydd.

Ffynhonnell D

Nid protest yn unig na therfysg hyd yn oed oedd yr hyn a ddigwyddodd yng Nghasnewydd. Mae digon o dystiolaeth i awgrymu mai gwrthryfel oedd hynny a'i fod wedi'i gynllunio ers tro, wedi'i drefnu'n dda a'i reoli yn anhygoel o gyfrinachol.

[Adroddiad yn *The Times,* papur newydd oedd yn cefnogi'r llywodraeth (6 Tachwedd 1839)]

Ffynhonnell DD

Dim ond protest oedd yr helynt yng Nghasnewydd, nid cynnig i gipio Casnewydd. Roedd gwrthryfel o'r math hwn yn groes i ddaliadau *(beliefs)* arweinyddiaeth Siartwyr Cymru, yn enwedig daliadau John Frost, oedd yn Siartydd 'y grym moesol'.

[G. E. Jones, hanesydd, yn ysgrifennu mewn llyfr hanes, *Modern Wales* (1984)]

(d) Pam mae Ffynonellau D ac DD yn rhoi safbwyntiau gwahanol am Wrthryfel Casnewydd? [8]

[Yn eich ateb dylech gyfeirio at gynnwys y ffynonellau a'r awduron hefyd.]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

4277 510007

25

ADRAN B

Atebwch **naill ai** *Cwestiwn 2* **neu** *Gwestiwn 3.*

2. Mae'r cwestiwn hwn yn sôn am dwf Radicaliaeth, 1815-1822. [25]

Astudiwch y darlun isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn.

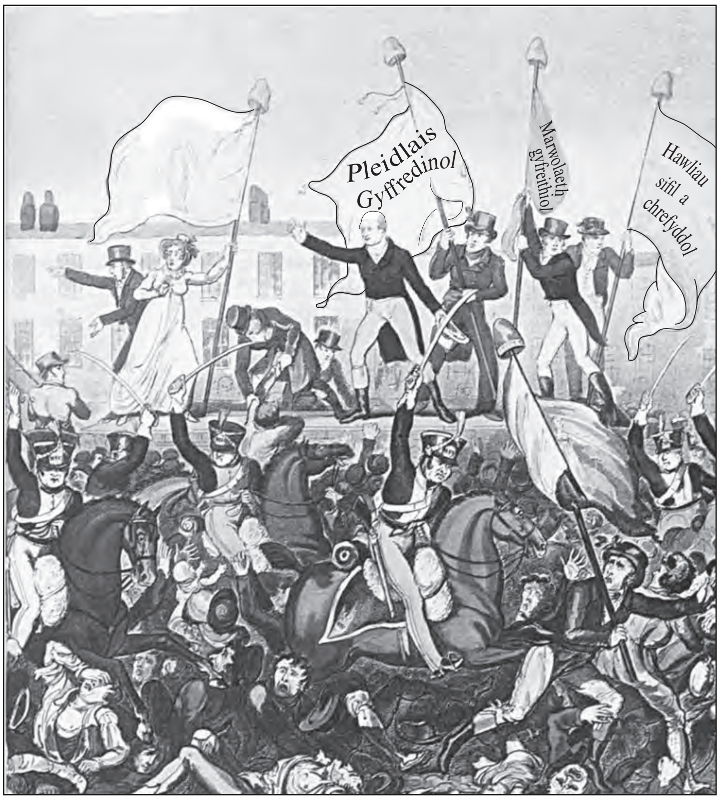

[Darlun yn dangos Iwmyn Manceinion *(Manchester Yeomanry)*
yn ymosod ar y dorf yn St. Peter's Fields]

(a) Beth mae'r darlun hwn yn ei ddangos i chi am yr hyn a ddigwyddodd yn St. Peter's Fields? [2]

Arholwr yn unig

(b) Disgrifiwch Derfysg Spa Fields yn 1816. [5]

4277 510009

Arholwr yn unig

(c) (i) Eglurwch pam roedd y gweithwyr yn cefnogi'r mudiad Radicalaidd ar ôl 1815. [4]

(ii) Eglurwch pam roedd 'Orator' Hunt yn bwysig yn y mudiad Radicalaidd. [4]

Arholwr yn unig

(ch) Oedd mudiad Radicalaidd 1815-1822 yn fethiant llwyr? [10]
Eglurwch eich ateb yn llawn.

Yn eich ateb dylech drafod:
- *unrhyw fethiannau a gafodd y mudiad Radicalaidd;*
- *unrhyw lwyddiannau a gafodd y mudiad Radicalaidd.*

Arholwr
yn unig

25

Arholwr yn unig

3. Mae'r cwestiwn hwn yn sôn am y pwysau ar fywyd gwledig yng Nghymru a Lloegr. [25]

Astudiwch y darlun isod ac yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn.

[Darlun o derfysgwyr Swing yn rhoi tas wair *(hayrick)* ar dân yn 1830]

(a) Beth mae'r darlun hwn yn ei ddangos i chi am weithgareddau terfysgwyr Swing? [2]

....

....

....

....

....

....

Arholwr
yn unig

(b) Disgrifiwch rôl William Cobbett yn y brotest amaethyddol ar ddechrau'r bedwaredd ganrif ar bymtheg. [5]

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Arholwr yn unig

(c) (i) Eglurwch pam roedd y cwmnïau tyrpeg *(turnpike trusts)* yn un o achosion (*causes*) Terfysgoedd Rebeca. [4]

(ii) Eglurwch pam roedd protestwyr gwledig yn defnyddio enwau fel 'Swing' a 'Rebeca'. [4]

Arholwr yn unig

(ch) Oedd protestiadau gwledig yng Nghymru a Lloegr yn y 1830au a'r 1840au yn fethiant llwyr? [10]
Eglurwch eich ateb yn llawn.

Yn eich ateb dylech drafod:
- *unrhyw fethiannau a gafodd y protestwyr gwledig;*
- *unrhyw lwyddiannau a gafodd y protestwyr gwledig.*

Arholwr
yn unig

25